

'Αλφόνσου Δεκανδάλ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΔΑΡΒΙΝ

Περὶ τῆς αἰτίας τῆς ἐν ταῖς φυσικαῖς ἐπιστήμαις εὐδοκίμησης καὶ τῆς σπουδαιότητος τῶν ἔργων αὐτοῦ.

Ζῶντος ἔτι τοῦ Δάρβιν ἐδημοσιεύθησαν πλείστα βιογραφία καὶ ἀνάριθμοι βεβαίως δημοσιευθήσανται ἔτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου ἀνδρός. Ἡ παρούσα δὲ διατριβὴ τοῦ σοφοῦ φυτολόγου καὶ σεβαστοῦ διδασκάλου μου Ἀλφόνσου ἐκ τῆς εὐκλεοῦς τῆς Γενεύης οἰκογενείας τῶν De Candolle, τῆς ἐπὶ τρεῖς ἤδη γενεάς ἐν τῇ Βοτανικῇ διαπρεπούσης,¹ δὲν εἶνε βιογραφία τοῦ Δάρβιν, ἀλλὰ ὡς ἡ ἐπιγραφή δηλοῖ ὑπόμνημα περὶ τῶν αἰτίων τῆς εὐδοκίμησης τοῦ Δάρβιν καὶ ἐν γένει περὶ τῆς σπουδαιότητος τῶν ἔργων καὶ θεωριῶν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δ' ἐξέχει τοσοῦτον διὰ τὸ πρωτότυπον τῶν φιλοσοφικῶν σκέψεων συγγραφῆως, ὅστις ἐκ τῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ πρωταγωνιστούντων ἀνήκει εἰς τοὺς κατὰ πνεῦμα συγγενεῖς τοῦ ἀθανάτου φυσιοδίφου Ἀγγίλου, διὰ τοῦτο ἐνόμισα πολὺ ἐνδιαφέρουσαν τὴν ἐξελληνίσιν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος πραγματείας.

Θ. ΔΕ ΧΕΛΔΡΑΪΚ.

Οἱ ἄνθρωποι οἱ συμβαλλόμενοι σπουδαῖον μέρος πρὸς διεύθυνσιν τῶν ἰδεῶν ὀφείλουσι πάντοτε τὴν ἐπιτυχίαν αὐτῶν εἰς τὸν συνδυασμὸν δύο αἰτίων, ἧτοι ἐξαιρετικῆς τινος ἰκανότητος καὶ προδιαθέσεώς τινος τῶν πνευμάτων, ἢ καὶ ὑπάρξεως πόθου παρὰ προσώποις, ἃ ἐλπίζουσι νὰ προσελκύσωσιν εἰς τὰς ἰδίας θεωρίας. Τὸ τοιοῦτον παρετηρήθη ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τοὺς θεμελιωτάς θρησκειῶν καὶ δυναστειῶν ἐν δὲ τῷ ἤτιον εὐρεῖ κύκλῳ τῶν ἐπιστημῶν παρατηρεῖται τὸ αὐτό. Ὑπάρχουσι δὴλον ὅτι στιγμῆαι, καθ' ἃς αἱ παλαιαὶ ἰδέαι καθίστανται ὀχληραὶ, καθ' ἃς αἱ μέθοδοι φαίνονται ἀνεπαρκεῖς καὶ καθ' ἃς οἱ ἐπιστήμονες οἱ ἐργαζόμενοι εἰς κλάδον τινὰ ἀπαντῶσι δυσκολίας καὶ ποθοῦσι νέον τι. Ὁ τότε ἐμφανιζόμενος τολμηρὸς, ἰκανὸς καὶ καρτερικὸς ἔχει ὑπὲρ αὐτοῦ τὰς καλλιτέρας ἐλπίδας εὐδοκίμησης.

Διὰ τοὺς φυσιοδίφας ὁ Δάρβιν ἐνεφανίσθη ἐν τοιαύτῃ στιγμῇ.

Ἐπικαλοῦμαι τὴν μνήμην τῶν ἐπιστημονικῶς ἐργαζομένων κατὰ τὸ 1859, ἧτοι τὸ ἔτος τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Δαρβινείου συγγράμματος *Περὶ ἀρχῆς τῶν εἰδῶν*. Τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἐπιστήμης ἠπειλεῖτο· νέα γεγονότα ἀπανταχόθεν κατέριπνον τοὺς τοίχους αὐτοῦ. Οὕτως οἱ τὰ φυσικὰ ὄντα ἰσπορούντες δὲν ἐγνώριζον πλέον τί τὸ σκεπτόν περὶ εἰδῶν, ἅτινα κατ' ἀρχαίαν συνήθειαν ἐθεωροῦντο ὡς ὁμάδες ὀρισμέναι καὶ σχεδὸν ἀμετάβλητοι καὶ παραγόμεναι πρὸ μυριάδων ἑτῶν δι' αἰτίων ἀκαταλήπτων τοῖς ἀνθρώποις. Κατὰ πολλοὺς δὲ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ λίαν διακε-

κριμένους σοφοὺς ἢ φυσικὴ ἱστορία ἄλλον σκοπὸν δὲν ἔχει, ἢ τὴν μελέτην τῶν ὁμάδων τούτων καὶ τῶν ὀργάνων τῶν ὅπως φαίνονται, καὶ τοῦ βίου τῶν καὶ τῶν ὁμοιοτήτων τῶν, δι' ὧν ὀρίζεται ἡ κατάταξις αὐτῶν κατὰ τάξεις ἀνωτέρου βαθμοῦ. Τί ὑπῆρχε πρότερον τῶν ὄντων τούτων, τί ἤθελον γίνεσθαι ἐν τῷ μέλλοντι, ταῦτα ἦσαν ζητήματα κατ' ἀνάγκην ὅλως ὑποθετικά, καὶ ἐπομένως οὐδὲ ἄξια τοῦ κόπου ἵνα συλλογίζηται τις περὶ αὐτῶν. Συνομολογῶ δὲ, ὅτι ὑφίσταντο συλλογισμοὶ σπουδαῖοι ὑπὲρ τῆς σταθερότητος τῶν μορφῶν ἐν τῇ διαδοχῇ τῶν ὀργανικῶν ὄντων.

Ἐν τούτοις ὑπῆρχεν ἀείποτε δοξασία ἀντίθετος, καθ' ἣν τὰ κατὰ διαδοχὴν ὄντα ἦσαν καὶ εἶνε ἐπ' ἀπειρον μεταβλητά. Ἰουμάσθη αὐτῇ ἡ θεωρία τῆς ἐξελέξεως (ἢ ἀναπτύξεως κατ' ἄλλους, evolution). Ὁ Δάρβιν οὐδέποτε ἤξιον, ὅτι αὐτὸς ἐπενόησεν αὐτήν· ἀλλ' ἀπέκτησε τὴν δόξαν νὰ δεικνύη καλλίτερα παντὸς ἄλλου τίνι τρόπῳ ἐνδεχομένως ἐγένοντο τὰ φαινόμενα καὶ ὑπεστήριξε τὴν θεωρίαν δι' ἀπειροπληθῶν παρατηρήσεων καὶ συλλογισμῶν πρωτοτύπων. Μετ' εὐσυνειδησίας δὲ εὐχαρίσως ἐμνημόνευε τοὺς πρὸ αὐτοῦ ὁμοφρονούντας, οἷον De Lamarck, Ἐρασμον Δάρβιν τὸν πάππον του καὶ ἄλλους, ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζε πάντας. Ἐπισκεφθεὶς αὐτὸν τῷ 1880 εἶχα τὴν εὐχαρίστησιν νὰ τῷ ὑποδείξω σύγγραμμα ἀξιοπεριέργον, ἀρχαιότερον τοῦ De Lamarck, καὶ περὶ τοῦ ὁποίου οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ὠμίλησεν εἰμὴ μόνον διὰ τὰ ἐν αὐτῷ περιεχόμενα δευτερευούσης σπουδαιότητος. Ἐπιτραπήτω μοι μικρὰ παρέκβασις περὶ τοῦ ἐξελικτοῦ τούτου τοῦ παντελῶς εἰς λήθην περιελθόντος.

Κατ' οὐδὲν ὁμοίωζεν αὐτὸς πρὸς τὸν Diderot, παρ' οὗ ἀνεκαλύφθησαν ἐσχάτως σκέψεις ἀνάλογοι.² Ἐκαστος εὐφραντασίωτος δύναται νὰ προχωρῇ εἰς εἰκασίας· ἀλλὰ τοῦτο δὲν λογίζεται ἐν τῇ ἐπιστήμῃ. Δέον αἱ θεωρίαι νὰ ἐξάγωνται βραδέως καὶ ἐπιμελῶς ἐκ τῶν γεγονότων. Ὁ μετριοπαθὴς ἐπιστήμων, ὅστις πρὸ τοῦ De Lamarck τοιοῦτοτρόπως ἐπραττεν, ἦτο ὁ Duchesne, ὁ συγγραψάς τὴν ἱστορίαν τῶν χαμαικερασεῶν δημοσιευθεῖσαν τῷ 1766.² Ὁ συγγραφεὺς οὗτος ἦτο συγχρόνως καὶ κηπουρὸς καὶ καθηγητῆς τῆς φυσικῆς ἱστορίας. Ἡ μάθησίς του ἦτο καὶ ποικίλη καὶ θετικῆ. Ἰδοὺ ἡ ὑπ' αὐτοῦ παρατήρησις, ἣν μνημονεύουσιν ἐνίοτε, χωρὶς ὅμως νὰ σημειώσῃ

1. Παράβαλε Revue des Deux Mondes, Octobre, 1879. Σημ. συγγρ.

2. Εἶ: τόμος εἰς 8^{ον} ὅστις περιέχει τὴν «Histoire naturelle des fraisières (324 σελ. μετὰ πίνακος) καὶ Remarques particulières, (σελ. 118) Τὸ πρῶτον σύγγραμμα τοῦ De Lamarck «Système des animaux sans vertèbres» εἶνε τοῦ 1801. Τὸ ἄλλο του «Recherches sur l'organisation des corps vivants» ἐδημοσιεύθη ἀργότερον, ἢ δὲ «Philosophie zoologique», τῷ 1809. Σημ. συγγρ.

4. Darwin, considéré au point de vue des causes de son succès et de l'importance de ses travaux par M. Alph. De Candolle. (Archives de la Bibliothèque universelle de Genève, Mai 1882, tome VII). Σημ. μετ.

2. Ὁ διάσημος Aug.—Pyrame De Candolle εἶνε ὁ πατὴρ τοῦ Ἀλφόνσου, οὗτινος ὁ υἱὸς Casimir εἶνε ἐπίσης φυτολόγος ἄξιος τοῦ ὀνόματός του. Σημ. μεταφρ.

τὸ πρωτότυπον τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐξαγομένων ἐξ αὐτῆς. Σπείρας σπέρματα ἀγρίας χαμαικέραςου τοῦ εἶδους τοῦ λεγομένου τῶν δασῶν, συλλεχθέντα ὑπ' αὐτοῦ περὶ τὰς Βερσαλίας, εἶδε πρὸς μεγάλην του ἐκπλήξιν, ὅτι τὸ μέγιστον μέρος τῶν φυταρίων εἶχεν ἐν μόνον φυλλάριον ἀντὶ τριῶν, ὅπως συνήθως ἔχουσι τὰ φύλλα τοῦ εἶδους τούτου. Ἐσπείρει καὶ πάλιν τὰ σπέρματα τῶν ἐξαιρετικῶν φυτῶν τούτων καὶ πάλιν ἀνεπτύχθη ἡ αὐτὴ ποικιλία, ἣτις καὶ διατηρήθη ἀνεκκλιθεν. Οἱ βοτανικοὶ ὠνόμασαν τὴν νέαν χαμαικέρασον ταύτην « *Fragaria monophylla* » ἢ χαμαικέρασον τὴν μονόφυλλον. Ὁ Duchesne ὠμύθη ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου καὶ ἐξ ἄλλων παρατηρηθέντων κατὰ τὴν καλλιέργειαν ἵνα συζητήσῃ ἐμβριθῶς περὶ τῶν νέων μορφῶν τῶν κατὰ τὴ μᾶλλον ἢ ἥττον κληρονομικῶν καὶ περὶ ὄρισμου τῶν εἰδῶν, τῶν φυλῶν καὶ τῶν ποικιλιῶν. Νομίζει δὲ, ὅτι πολλαὶ μορφᾶι, ἃς καλοῦσιν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ εἶδη, εἶνε ἀπλῶς φυλαὶ, ὧν ἡ ἀρχὴ δύναται ν' ἀποδειχθῇ, ἢ τοῦλάχιστον ὑποδηλωθῇ καὶ γράφει λόγους ἀληθῶς ἐξαισιούς διὰ τὴν ἐποχὴν. Οὕτως ὁμιλῶν περὶ τῆς ταξινομήσεως τῶν εἰδῶν, γενῶν καὶ οἰκογενειῶν ἐπάγει τὰδε¹.

« Ἡ γενεαλογικὴ τάξις εἶνε τὸ μόνον, ὅπερ ἡ φύσις ὑποδεικνύει, τὸ μόνον, ὅπερ πληρέστατα νευχαριστεῖ τὸν νοῦν· πᾶν ἄλλο εἶνε αὐθαίρετον καὶ κενὸν ἰδεῶν ».

Καὶ ἀπόπειραν ποιεῖται πρὸς σύνταξιν γενεαλογικοῦ διαγράμματος τῶν χαμαικέρασεων² κατὰ τὴν γενεαλογίαν, ἣν ἐγνώρισεν ἢ συνεπέρανε. Τοῦτο πράττουσιν οἱ ἄγαν δασοβινισταὶ τῆς σήμερον, μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι ὁ Duchesne εἶχεν ἀποδείξει πειραματικῶς, μίαν καταγωγὴν, ἐνῶ οἱ τελευταῖοι οὗτοι τὰς εἰκάζουσι πάσας κατὰ θεωρίας ὑποθετικὰς καὶ λογισμοὺς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀμφισβητησίμους.

Οὐδείς ὅμως ἔδωκε προσοχὴν εἰς τὰς σκέψεις τὰς ὑπὸ τοῦ Duchesne ἐκφερομένας, ὥστε καὶ βιογράφος του εὐσυνειδήτος ἐκφωνήσας τὸ ἐγκώμιόν του ἐν δημοσίῳ συνεδρίῳ τὰς παρέλειψε παντελῶς³.

Ὁ De Lamarck ὀλιγώτερον περιεφρονήθη, διότι ἐπραγματεύετο περὶ ζῶων γνωστοτέρων ὄντων τῶν φυτῶν, καὶ διότι ὑπέδειξεν αἰτίαν, δι' ἣς κατὰ γεγονότα τινὰ ἀποδεδειγμένα τὰ ὄργανα μεταβάλλονται ἐνίοτε κατὰ διαδοχικὰς γενεάς. Ἡ αἰτία αὕτη ἐκρίθη ἀνεπαρκῆς καὶ μάλιστα καταγέλαστος ἐγένετο. Ἐν ἐκείνῃ ἰδίῳ τῇ περιόδῳ ὑπερίσχυον ἰδέαι τινὲς προκατειλημμέναι καὶ ἔνεκα τούτου καὶ δεκάκις ἂν ἦτο δημιουργικῶ-

τερος ὁ De Lamarck δὲν ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ τὴν ὑπὸ τῶν συγχρόνων του ἀποδοχὴν τῆς θεωρίας τῆς ἐξελίξεως.

Ἦτο τὸ ἀπὸ 1830—1840 χρονικὸν διάστημα, καθ' ὃ ἡ πρόοδος εἰς πάντας τοὺς κλάδους τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν μετέβαλε τὴν ὄψιν τοῦ προβλήματος. Οἱ βοτανικοὶ καὶ ζωολόγοι περιέγραψαν τότε ἄπειρον πλῆθος νέων εἰδῶν, σπουδάζοντες ὅπως διακρίνωσι σαφέστερα τὰ παλαιά. Ἀλλὰ ὅσον κατέβαλον περισσοτέρους πρὸς τοῦτο κόπους, τόσον περισσότερο ἐφαίνοντο τὰ μεταξὺ τῶν εἰδῶν ὅρια μετέωρα καὶ κυματώδη ἢ ἀξία τῶν ομάδων τούτων ἀνεγνωρίσθη ὡς ἄνισος. Ὑπεδεικνύοντο πολλαὶ μεταβάσεις ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην, καὶ ἡ κρίσις στηριζομένη ἐνίοτε εἰς πειρὰν πειραμάτων περὶ γονιμοποιήσεως δὲν ἐφάνη πλέον τόσον βεβαία ὅσον τὸ εἶχον ὑποθέσει. Ἐν γένει τὰ εἶδη τὰ καλῶς διακεκριμένα διὰ τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς των δὲν μιγνύονται καὶ πρὸ πάντων δὲν παράγουσιν ἀπογόνους ἐπ' ἄπειρον γονίμους· ὑπάρχουσιν ὅμως ἐξαιρέσεις. Οὕτω λ. χ. ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τῇ πολὺ ὁμογενεῖ τῶν Σικουσειδῶν ὁ κ. Naudin ἐπιβεβαίωσεν, ὅτι τὰ εἶδη τοῦ γένους *Cucurbita* δὲν γονιμοποιῶνται ἀμοιβαίως, ἐνῶ ἐν τῷ γένει *Luffa* δύο εἶδη σαφῶς διαφέροντα διὰ τῶν ἐξωτερικῶν χαρακτήρων γονιμοποιῶνται ἀμοιβαίως. Κατὰ βῆθος τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἔχουσι διαφορὰς ἐσωτερικὰς σπουδαιότερας τῶν ἐξωτερικῶν. Ὅπως εἶνε ἀδύνατον νὰ ἔγῃ τις κριτήριον ἀπόλυτον πρὸς διάκρισιν τῶν εἰδῶν, οὕτω καὶ πρὸς διάκρισιν τῶν γενῶν, τῶν οἰκογενειῶν καὶ τῶν τάξεων.

Οὐδείς ὅμως δέον νὰ συμπεράνῃ ἐκ τούτου, ὅτι αἱ ομάδες αὗται δὲν ὑπάρχουσιν, ἀλλὰ μόνον, ὅτι κυμαίνονται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐν καταστάσει ἀόριστῳ. Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ εἰς κατηγορίας ομάδων ἄλλης φύσεως. Οὕτω λ. χ. εἶνε ἀδύνατον νὰ ὀρίσῃ τις χαρακτηριστικὰ ἀπόλυτα πρὸς διάκρισιν κωμίου ἀπὸ κώμης, κώμης ἀπὸ κωμοπόλεως καὶ κωμοπόλεως ἀπὸ πόλεως· ἐν τούτοις αἱ ἐνώσεις κατοικιῶν αἱ ἀνταποκρινόμεναι εἰς τοὺς ὀνομαστικὸς ὄρους τούτους ὑπάρχουσιν ἀληθῶς· πολλάκις ὅμως εὐρίσκεται τις εἰς ἀμηχανίαν ποίαν ἐκ τῶν ἐπωνυμιῶν νὰ ἐφαρμόσῃ. πρὸς δὲ καὶ κατὰ διαφόρους περιστάσεις ἡ κώμη μεταβάλλεται εἰς κωμοπόλιν καὶ μάλιστα εἰς πόλιν. Τὸ Λονδῖνον λ. χ. δὲν ἔχει ὅρια καὶ τὰ μάλα ὑπέκειτο εἰς μεταβολὰς· ἐν τούτοις εἶνε τι πραγματικόν. Εὐνόητον λοιπὸν πῶς τὸ ἀόριστον κατὰ τὸν περιορισμὸν τῶν εἰδῶν ἀπαξ ἀγνωρισθὲν διέθεσε τὰ πνεύματα πρὸς ἀποδοχὴν τῶν κατὰ διαδοχὴν μεταβολῶν. Ἐν τῇ ἐγγύθει δὲ παρατηρήσει, τῶν μὲν φυτῶν κατὰ τὴν καλλιέργειαν, τῶν δὲ ζῶων ἐν κατοικιδίῳ καταστάσει, ὅπως τοῦτο ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Δάρβιν, ἐβεβαιώθη τῷ ὄντι διὰ τὰ εἶδη ἀμφοτέρων τὸ εἰς ἄκρον εὐμετάβολον αὐτῶν.

1. Ὅρα σελ. 220. Σημ. συγγρ.

2. Ὅρα σελ. 228. Σημ. συγγρ.

3. Silvestre, Notice sur A. N. Duchesne, lue dans la Séance publique de la Société royale d'agriculture, Mémoires, 1827. tome I, σελ. 129—152, Σημ. συγγρ.

Ἐνῶ οἱ περιγράφοντες τὰ ὄντα φυσιοδίφαι ἐβασανίζοντο καὶ ἠσθάνοντο, ὅτι ἐσείετο τὸ ἔδαφος ὑπ' αὐτοὺς, αἱ παλαιοντολογικαὶ ἀνακαλύψεις ἐποπλασσιάζοντο καὶ ἀπεδείκνυον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὰς κατὰ διαδοχὴν διαφορὰς τῶν ὄντων. Ὁ Cuvier κατέφυγε τότε εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῶν αἰφνιδίων καὶ πολλαπλῶν κοσμογονιῶν· ἀληθινὴ θεατρικὴ περιπέτεια! Ἀπεδείχθη, ὅτι τὰ εἶδη ἐνεφανίζοντο καὶ ἐξηφανίζοντο ἐν πρὸς ἕν καὶ οὕτως ἡ ὑπόθεσις τοῦ Cuvier καθίστατο ἐξάμβλωμα.

Ἡ σημερινὴ γεωγραφικὴ διανομὴ τῶν εἰδῶν, θεωρουμένη ἰδίως ἐπὶ τῶν νήσων, μὲ ἠνάγκασε τῷ 1855, ἦτοι τέσσαρα ἔτη πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ πρώτου συγγράμματος τοῦ Δάρβιν, ν' ἀποδέχωμαι καθ' ὠρισμένας περιστάσεις γέννησιν τινα νέων εἰδικῶν μορφῶν παραγομένων ἐξ ἀρχαιοτέρων¹. Ἀπέδειξε δὲ περισσῶς, ὅτι τὸ πλεῖστον μέρος τῶν εἰδῶν κατάγεται ἐξ ἐποχῶν πολὺ ἀρχαιοτέρων ἢ ὅτι ὑπατίθετο ἄλλοτε, καὶ ὅτι αὐτὰ ὑπεβλήθησαν εἰς μετατροπὰς γεωλογικὰς καὶ κλιματικὰς. Ὁ δὲ Lyell² συνείθισε τοὺς γεωολόγους νὰ θεωρήσωσι μικρὰς αἰτίας, ἐνεργούσας κατὰ μακρότατον χρονικὸν διάστημα ὡς παραγούσας μέγιστα ἀποτελέσματα. Ἐκ τῆς Ἀστρονομίας δὲ εἰσέχθη ἡ νόησις τῶν ἀπείρων χρόνων εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας. Πεντακισχίλια ἢ ἑξακισχίλια ἔτη ἀπέθεσαν ἐλάχιστόν τι εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ὀργανικῶν ὄντων. Τέλος αἱ ἀνακαλύψεις τοῦ Beer περὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν ἀτόμων, ἀναλόγου πρὸς τὴν τῶν εἰδῶν καὶ ἡ συνεχεστέρα μελέτη τῶν τερατωδῶν πλασμάτων ἐκλόνησαν ἐξ ἴσου τὰς παλαιὰς δοξασίας καὶ ἡ ἀβεβαιότης ἀπανταχοῦ διεσπάρη. Τὰ γεγονότα τῆς ταξινομήσεως, τῆς παλαιοντολογίας, τῆς φυτολογικῆς καὶ ζωολογικῆς γεωγραφίας, καὶ τῆς ὀργανογενείας κατέστησαν ἀκατάληπτα. Ἐπρεπε νὰ ἐξέλθῃ τις πλεόν ἐκ τοῦ κύκλου περιωρισμένου χρόνου καὶ ἐκ τοῦ δόγματος μονιμότητος σχεδὸν πλήρους τῶν μορφῶν τοῦ ὀργανικοῦ κόσμου

Τότε ἐπεγράφη ὁ Δάρβιν. Οὐδεὶς ἦτο ἰκανώτερος αὐτοῦ ἵνα συνδέῃ τὰ φαινόμενα μετὰ τῆς θεωρίας τῆς ἐξελίξεως, ἢ ἐπὶ πλέον ἐξήγησε δι' αἰτίας σπουδαιοτάτης, ἦτοι διὰ τῆς φυσικῆς διαλογῆς³, ἢ οὐδεὶς εἶχεν ἐπινοήσει, ἢ ὁ Wallace, ὅστις συγχρόνως, ἀλλ' ἀνεξαστότως συνέλαβεν ὁμοίαν περὶ αὐτῆς ἰδέαν. Ὁ Wallace ὅμως εἶνε μόνον ζωολόγος, ἐνῶ ὁ Δάρβιν ἦτο φυσιολόγος, φυτολόγος, ζωολόγος καὶ δὴ γεωλόγος. Ἡ ἀφήγησις τοῦ περὶ τὴν γῆν περίπλου του εἶνε ἡ ἀποδείξις τούτου καὶ πάντα

τὰ συγγράμματα αὐτοῦ βασίζονται ἐπὶ τῆς θεωρίας ταύτης ποικιλίας τῶν γνώσεων. Ἡ δύνατο ν' ἀποκαλύψῃ καὶ συζητῇ ἐπιχειρήματα ἐν πάσαις ταῖς φυσικαῖς ἐπιστήμας. Μάλιστα καὶ πρὸς σπουδὰς ἀρκοῦντως καταφρονητικὰς ὠκειώθη. Οὕτως ἐγένετο περισσευρότερος πρὸς ἀπόδειξιν τῶν μεταβολῶν ἐπὶ εἶδους πτηνοῦ κατ' ἐξοχὴν ἀγαπητοῦ εἰς τὸ Κοινὸν τῆς Ἀγγλίας. Πειροκικιμένος διὰ μεγίστης καρτερίας, καλῆς μεθόδου καὶ ἐξαιρετικῆς ἀγχινοίας, καὶ ἐξ ἴσου ἐγκρατῆς ἐν ταῖς λεπτομερείαις καὶ ἐν ταῖς καθολικαῖς θεωρίαις ἠδύνατο νὰ δώσῃ ὠθησιν εἰς τὰς παρατηρητικὰς ἐπιστήμας, ὠθησιν λέγομεν τοιαύτην, ὥστε νὰ ἐπεκτείνηται καὶ εἰς τὰς πολιτικὰς καὶ ἱστορικὰς ἐπιστήμας, καὶ ἦς οὐδέποτε ὑπῆρξε παράδειγμα ὁμοιον.

Ἐπὶ πάντων τῶν εἰδῶν τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας ὑπάρχει χαρακτῆρ κοινὸς καὶ ἴδιος ἀτόμοις τοῖς ἀληθῶς ἐξόχοις. Συνίσταται δὲ εἰς τὸ ὅτι δὲν παραμελοῦσί τι εἰδικόν, ἐνῶ ἀποβλέπουσιν εἰς θεωρίας καὶ πράξεις μείζονος σπουδαιότητος. Οὕτως ὁ μέγας στρατηγὸς φροντίζει συγχρόνως περὶ τῆς τροφῆς καὶ μάλιστα περὶ ὑποδημάτων τῶν ἀνδρῶν του καὶ περὶ στρατηγηματικῶν σχεδίων. Ὁ μέγας νομομαθὴς δύναται νὰ δικολογῇ περὶ μεσοτοίχου καὶ νὰ συντάξῃ κώδικα. Ἐν τοῖς φυσιοδίφαις ὁ Δάρβιν εἶχε τοιοῦτον ἐξαιρετικόν χαρακτῆρα δεινότητος. Τὸ στάδιον, ὅπερ διήνυσεν εἰς τὰς ἐρεῦνας του, εἶνε ἀληθῶς ἀξιοθαύμαστον διὰ τὴν μεγίστην ἔκτασιν. Ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ ἡ πληθὺς τῶν λεπτομερειῶν συνδέεται μετὰ βαθυσόφων θεωριῶν. Τὸ πλῆθος τῶν παραδειγμάτων ἐνδεχόμενον νὰ παραβαρύνῃ, ἐὰν ὅμως ὁ συγγραφεὺς ἐξέλεγε μόνον τὰ κυριώτερα ἐξ αὐτῶν καὶ παρέλειπε τὰ ἄλλα, ἠδύνατό τις ν' ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς μεγάλης ἀμεροληψίας του καὶ ἡ ἀπειρος πολυμαθεία του ἤθελε μείνει ἐν τῷ σκότει. Ἐσπούδασε πάντοτε ὅπως ἐκθέσῃ τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ καὶ τὰ τεκμήρια τὰ ἰσχυρὰ καὶ τὰ ἀσθενῆ. Ἀρίνει δὲ εἰς τὸν ἀναγνώστην τὸ συγκρίνειν, τὸ ἐκλέγειν καὶ τὸ συμπεραίνειν. Ἡ μέθοδος δὲν εἶνε διδακτικὴ, ἀλλὰ καθαρῶς ἐπιστημονικὴ.

Τὸ ὕφος τοῦ Δάρβιν δὲν εἶνε ἀκριβῶς καλογικόν· ἡ σύνταξις τῶν φράσεων, ἡ χρῆσις λέξεων τινῶν καὶ ἡ διαίρεσις τῶν κεφαλαίων εἶνε ἐνιαχοῦ ἐπιλήψιμοι, ἡ μεγαλοφυΐα ὅμως τοῦ ἔργου ἀναμφισβήτητος· λέγω τοῦ ἔργου, διότι ἕκαστον συγγράμμα τοῦ Δάρβιν καίτοι ἀφιερούμενον εἰς εἰδικόν τι θέμα, συντελεῖ εἰς σύνολόν τι, ὅπερ ἐν βραχεί προσηγορεύθη διὰ τοῦ ὀνόματος *Δαρβινισμοῦ*. Τὸ πρῶτον τῶν συγγραμμάτων του, τὸ περὶ «ἀρχῆς τῶν εἰδῶν», ὅπερ ἐχαιρετίσθη ὑπὸ τινῶν φυσιοδιφῶν ὡς ἡὸς νέας ἡμέρας, προσέβαλε τοὺς ἄλλους καὶ τὸ Κοινὸν δι' ἐκπλήξεως περιεχομένης ἐνίοτε καὶ ἀγανάκτησιν. Ἡ μάχη συνήφθη αἰφνιδίως καὶ θρασέως, ἀλλ' ὁ Δάρβιν εἶχεν τάγματα ἐν ἐφεδρείᾳ ἅτινα ἐρριψεν ἀλληλοδιαδόχως

1. Alph. De Candolle, Géographie botanique raisonnée. Tom. I-II. Paris et Genève, 1855. Σ. Μ.

2. Charles Lyell, The Principles of Geology. London 1830 (X. Edit. 1868). Σ. Μ.

3. Natural selection, ὅπερ ὑπ' ἄλλων μετεφράσθη καὶ «κατὰ φύσιν ἀνακροφῆ». Σ. Μ.

κατὰ τῶν ἐχθρῶν¹. Δι' ἀκαδημαίαι καὶ αἱ ἐπικρίσεις ἐν ταῖς ἐφημερίσι δὲν ἠδύναντο ν' ἀντιστῶσι εἰς τὰ ἀλλεπάλληλα αὐτοῦ πονήματα ἀνάμεσα γεγονότων νέων καὶ θεωριῶν πρῶτουτύπων. Ἦτο ὡς ἐπιδρομὴ μετὰ δυνάμεων ὑπερβαλλουσῶν. Ἡ συνωμοσία τῆς ἀποσιωπήσεως, ἥτις ἐπιτυχᾶνε ἐνίοτε κατέστη ἀδύνατον. Οἱ μᾶλλον δύστροποι ἦσαν ἠναγκασμένοι ν' ἀκροασθῶσι καὶ νὰ συζητήσωσι καὶ ὅστις κατ' ἀρχάς παρεχόρει τῷ Δάρβιν ἐλάχιστον μέρος τῆς ἀληθείας τῶν ἰδεῶν τῶν, τῷ παρεχόρει ταχέως τὸ ἥμισυ, ἢ ἔτι πλέον. Ἀντιπαραθέσεις τινὲς ἐμπαθεῖς πηγῆς ξένης τῆ ἐπιστήμῃ² συντέλεσαν ἔτι πλέον εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν συγγραμμάτων τοῦ νεωτεριστοῦ. Τὸ Κοινὸν ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ περὶ τὰ ἐν ταῖς φυσικαῖς ἐπιστήμασι κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετηρίδα πεπραγμένα ἐνόμιζεν, ὅτι τὰ πάντα ἦσαν νέα. Ἐβανέβλεπε δ' εὐχαρίστως ὅ,τι ὑπῆρχεν ἄλλοτε, ἢ γουν βιβλία περὶ φυσικῆς ἱστορίας μὴ περιέχοντα οὐδὲ περιγραφὰς μόνας, οὐδὲ χημείαν, οὐδὲ ἀνατομίαν. Ὁ Δάρβιν ἐπανέφερε τὴν μελέτην τῶν φυτικῶν φαινομένων καὶ τῶν ἡθῶν τῶν ζῴων τὴν τόσον ἀρεστὴν ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν Reaumur, Bonnet, Huber καὶ ἄλλων ἐπιμελῶν παρατηρητῶν. Τὸ Κοινὸν ἠσπάζετο καὶ πάλιν τὴν ἐνότητα ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῶν ὀργανικῶν ὄντων.

Ὁ δὲ τρόπος τοῦ Δάρβιν πρὸς τοὺς ἀντιπάλους τοῦ ἦτο ἱκανῶς παράδοξος. Εἶνε καταφανές, ὅτι δὲν ἠγάπα τὰς λογομαχίας. Ἀντὶ ἀποκρίσεων ἐξηκολούθει τὴν πορείαν του. Αὐτῷ, ὅστις δὲν προσέβαλε τὴν θρησκείαν οὐδόλως ἔμελε ν' ἀντιπαραταχθῆ πρὸς τὰς ἰδέας καὶ προλήψεις προσώπων εὐλαβῶν, τὰ ὅποια ἐγνώρισε καὶ ἐξετίμα. Ἦτο ἄρα γε τοῦτο ἀποτέλεσμα αἰσθημάτων ἀρκούντως κοινοῦ εἰς τοὺς ἐπιστήμονας, ἐκείνου δηλαδή ὅτι ἡ ἀλήθεια ὑπερίπταται τοῦ παντός καὶ ὅτι ὀφείλει τις νὰ τὴν κηρύττῃ καὶ μετὰ ἰδίας βλάβης; Ἡ ἴσως ἐσκέπτετο, ὅτι τὰς ἀρχάς του, μὴ ἐναντιουμένας εἰς τὰς βάσεις πάσης θρησκευτικῆς δοξασίας, ὀφείλον οἱ θεολόγοι νὰ συναρμολογήσωσιν αὐτὰς μετὰ τῶν αὐτῶν καὶ μετὰ τῶν πραγμάτων; Διατὶ νὰ μὴ παραδεχθῶσι τὴν ἐξελίξιν τῶν ὄντων, ὅπως παρεδίδξαντο μετὰ τὸν Γαλιλαῖον τὴν περιστροφήν τῆς γῆς καὶ μετὰ τὸν Laplace τὸν διαδοχικὸν σχηματισμὸν τῶν οὐρανίων σωμάτων; Αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀλήθειαι αὗται καὶ ἄλλαι προσέτι διεδόθησαν εἰς τὸν κόσμον μέχρι τοῦ ἀπωτάτου Σινικοῦ κράτους, καὶ δὲν ἀνέτρεψαν οὔτε τὸν Χριστιανισμόν, οὔτε τὸν Μωαμεθανισμόν, οὔτε τὸν Βουδδισμόν. Ἐκ τῶν ὑστερῶν δὲ ἀπεδείχθη, ὅτι ὁ Δάρβιν καλῶς ἐποί-

ησε σιωπῶν καὶ πιστεύων εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ χρόνου. Τῷ 1871 ἐφάνησαν εἰ δύο τόμοι τοῦ «περὶ καταγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου» συγγραμμάτων του. Ἡῤῥησαν τότε αἱ κατ' αὐτοῦ κραυγαί, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἄνδρες τινὲς πεφωτισμένοι, λαϊκοὶ τε καὶ ἐκκλησιαστικοὶ, ἀφωσιωμένοι εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἰδέας ὑπερήσπιζαν τὸν Δάρβιν, καὶ ἐνδεκα ἔτη μετὰ ταῦτα τελευτήσαντος τοῦ ἐνδόξου φυσιολογοῦ ἐξεφωνήθησαν κηρύγματα ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Παύλου καὶ ἄλλαι τοῦ Λονδίνου ἐκκλησίας πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τοῦ ὅτι ὁ Δαρβινισμὸς δὲν ἀντίκειται εἰς τὴν θρησκείαν. Ἡ δὲ κηδεῖα τοῦ Δάρβιν ἐτετέλεθη ἐν τῇ ἀββατεῖα τοῦ Westminster ἀνευ οὐδεμιᾶς ἀντιδράσεως καὶ μάλιστα τῇ συμπράξει τοῦ ἀγγλικανικοῦ Κλήρου καὶ τῆς ὑψηλῆς ἀριστοκρατείας τοῦ τόπου¹.

[Ἐπταί το τίλος]

ΠΡΟ ΤΗΣ ΚΑΠΡΕΡΑΣ

[Ἐκ τῶν ὀδοιπορικῶν μου σημειώσεων].

Νοέμβριος 1879.

... Αἰσθημα ἀόριστον συστολῆς καὶ καρδοκίας με εἶχε καταλάβει ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ De Zuli μετ' εὐγενοῦς προθυμίας μοι εἶπεν:

— Ἄν τὸ ἀτυόπλοιον σταματήτῃ πρὸ τῆς νήσου τῆς Μαγδαληνῆς, θὰ ἐξέλθωμεν καὶ θὰ σὲ παρουσιάσω εἰς τὸν Γέροντα. Εἶσαι Ἕλλην καὶ θὰ εὐχαριστηθῇ νὰ σὲ ἴδῃ, διότι τοὺς ἀγαπᾷ τοὺς Ἕλληνας.

Ἦμεθα ἐν Porto-Tovres, τῷ βορειοτέρῳ λιμένι τῆς Σαρδοῦς, καὶ ἀνεμένομεν, ὅπως ἐπιβιβασθῶμεν, τὸν «Χριστόφορον Κολόμβον» ἀτυόπλοιον τοῦ Rubattino κομίσσον ἡμᾶς εἰς Λιβόρνον. Ἀπὸ τινῶν μόνων ἡμερῶν ἐγνώριζον τὸν De Zuli, ἀξιωματικὸν τῶν Γαριβαλδινῶν, ἀλλ' ἡ στενοτέρα οἰκειότης μᾶς συνέδεεν ἤδη. Ὁ Γέρον, πρὸς τὸν ὑπισχνεῖτο νὰ με παρουσιάσῃ, ἦν ὁ στρατηγὸς του, ὁ πατήρ του, ὁ θεὸς του: ὁ Γαριβάλδης. Ὁ Γέρον ἔλεγε, καὶ ἀρῆς τοῦ στοργῆς καὶ γλυκύτητος ἀρμονία ἐθώπευε τὸ ὄνομα τοῦτο ἐπὶ τὰ χεῖλη του καὶ ὅταν ἐπὶ μακρὸν μοι ἐλάλει περὶ αὐτοῦ καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς ἀνῆπτε τὰ ὄμματά του καὶ ἀκράτητον ἤλαυνε τὸν λόγον του διὰ μέσου τῆς μάχης ἢ τῆς θουέλλης, ἐν αἷς αἱ ἀναμνήσεις του ἠκολούθουν τὸν ἦρωα, ὁ Γαριβάλ-

1. Συνιστῶ εἰς τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὰς σχέσεις τῆς ἐπιστήμης μετὰ τῆς θρησκείας τὴν ἀνάγνωσιν μικροῦ συγγράμματός τοῦ Dr. Asa Gray, δημοσιευθέντος ἐν Ἀμερικῇ ὑπὸ τὸν τίτλον «Natural Science and religion. New-York 1880». Περιλαμβάνει δύο συνδιαλέξεις τοῦ συγγραφῆως γενομένας ἐν τῇ θεολογικῇ σχολῇ τοῦ ἐν Yale Λυκαίου. Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἐκθέτει σαφέστατα τὰ ἐπὶ τῶν νεωτέρων χρόνων ἐν τῇ φυσικῇ ἱστορίᾳ ἀνακαλύψεις, τὴν θεωρίαν τῆς ἐξελίξεως καὶ τὰς μετὰ τῶν ζῴων καὶ φυτῶν σχέσεις. Ἡ ἕτερα ἐξετάζει τὸ ζήτημα ἀπὸ τῆς ἐπόψεως τῆς θρησκείας θεωρούμενον. Σημ. τ. συγγραφ.

1. Πλήρης κατάλογος τῶν συγγραμμάτων τοῦ Δάρβιν μέχρι τοῦ 1877 ἐφύκειται εἰς «W. Preyer, Κάρολος Δάρβιν ὑπὸ Σ. Μηλιαράκη, μετάφρασις ἐκ τοῦ γερμανικοῦ. Ἐν Ἀθήναις, 1880».

Σ. Μ.

2. Ἦγουν θεολόγων κτλ.

Σ. Μ.